

RAADSINFORMATIEBRIEF

14R.00387

Van : college van burgemeester en wethouders

Datum : 18 september 2014

Portefeuillehouder(s) : wethouder Van Tuijl

Portefeuille(s) : Beheer openbare ruimte

Contactpersoon : V. Reintjes

Tel.nr. : 8512

E-mailadres : reintjes.v@woerden.nl

Onderwerp:

Evaluatie IBOR 2010 – 2015 en noodzakelijk onderhoud bomen

Kennisnemen van:

1. De opzet van de evaluatie van de IBOR- systematiek en de onderzoeksvragen.
2. De noodzaak om, vanwege de veiligheid in de openbare ruimte en de wettelijke zorgplicht, voor 5.651 bomen maatregelen te nemen. Hiervan moet de gemeente minimaal 445 bomen laten kappen. Conform het vigerende beleid moeten de bomen één op één vervangen worden.

Inleiding:

In de bestuursrapportage 2014 hebben wij u twee RIB toegezegd met nadere informatie over de evaluatie van de IBOR systematiek respectievelijk het noodzakelijk onderhoud aan bomen. Omdat beide zaken sterk met elkaar samenhangen, combineren wij de toegezegde informatie in één RIB. Met deze informatie willen we u in staat stellen bij de behandeling van de bestuursrapportage een inhoudelijk debat te voeren over deze onderwerpen. In het bijzonder willen wij graag het gevoel van de raad polsen over het al dan niet loslaten van de een op een herplantverplichting en over de eventuele mogelijkheden om de herplantverplichting anders in te vullen.

Kernboodschap:

1. Evaluatie IBOR-systematiek

In 2008/2009 is gekozen om het onderhoud van de openbare ruimte te gaan beheren volgens de IBOR-systematiek (Integraal Beheer Openbare Ruimte). Het doel van deze systematiek is het beheren van de openbare ruimte gebaseerd op eenduidige onderhoudsbeelden, waardoor het managen van onderhoudscontracten en communicatie met bestuur en bewoners vereenvoudigd wordt.

In 2009 is eveneens besloten om de middelen voor het beheer van de openbare ruimte te korten met 25%. Vanuit de systematiek en verrichte berekeningen is toentertijd, door de Raad, gekozen voor een beheerniveau B/ C voor wegen, groen, meubilair en straatreiniging. De overige zichtbare (niet riolering) producten openbare ruimte worden beheerd op beheerniveau B. Dit besluit is genomen op basis van de toenmalig (gekorte) beschikbaar gestelde middelen en de (vooral landelijk) beschikbare kengetallen.

Er wordt nu 5 jaar met de IBOR-systematiek gewerkt. De evaluatievragen moeten hierbij gericht zijn op het

inzichtelijk krijgen van:

- Hoe functioneert de IBOR-systematiek binnen de gemeente;
- Wat zijn de consequenties van de gekozen onderhoudskwaliteitsniveaus en de relatie hiervan met financiën.

Wat is er sinds het besluit in 2009 gebeurd?

Vanaf 2010 is gewerkt met het verminderde beheerbudget en conform de vastgestelde beheersystematiek en beheerkwaliteitskeuzes B en C. Gedurende deze periode is gerealiseerde nieuwbouw (o.a. Waterrijk) toegevoegd aan het beheerareaal, zonder financiële compensatie.

De afgelopen jaren is herhaaldelijk gebleken dat de reguliere beheerbudgetten in de exploitatie onder druk kwamen te staan, maar dat er, door het niet of later doen van investeringen, bij de jaarrekening toch telkens sprake was van een onderschrijding.

Het College heeft in de afgelopen jaren (2011 – 2014) opdracht gegeven om te werken aan:

- het inzichtelijk maken en stroomlijnen van het beheerproces;
- het inzichtelijk maken van de omvang en staat van het aanwezige beheerareaal;
- het uitwerken van beheerplannen en meerjarige onderhoudsprogrammering;
- het optimaliseren van de beheerorganisatie;
- het optimaliseren van de inkoop(contracten);
- het monitoren/meten van de gehaalde onderhoudskwaliteit;
- het verrichten van inspecties en inventarisaties (periode 2013 / 2014) . Uit een aantal inspecties is opdracht gegeven voor verdiept onderzoek (bomen, beweegbare bruggen), om tot een goede afweging van de noodzakelijke werkzaamheden (en kosten) te kunnen komen;
- het doorrekenen van de kengetallen die de basis vormen van de berekeningen voor het benodigd beheerbudget in IBOR. De kengetallen zijn opnieuw tegen het licht gehouden en nader gespecificeerd. Vanuit deze gegevens wordt het steeds duidelijker dat er knelpunten beginnen te ontstaan om voor een aantal producten aan de wettelijke zorgplicht te blijven voldoen.

De systematiek kort toegelicht

Zoals aangegeven dient de IBOR-systematiek (landelijke methodiek) een tweeledig doel:

- a. Het ondersteunt gemeenten bij het doorrekenen van de beheerkosten in de verschillende onderscheiden beheerkwaliteitsniveaus (A+ t/m D)
- b. Ieder beheerkwaliteitsniveau is in beelden vertaald. Hierdoor weten beheerders, bestuurders en bewoners welk beeld het gekozen onderhoudsniveau kan geven.

Nu is een openbare ruimte een dynamisch geheel. Naast het onderhoud dat verricht wordt, bepalen gebruikers mede hoe de beheerkwaliteit van de openbare ruimte is (bijv. zwerfvuil). Tevens is de belasting en het benodigd onderhoud afhankelijk van een specifiek gebied = functionele beheergebieden (centrum, bedrijventerrein, woonwijken, buitengebied etc.).

Een onderhoudsniveau is niet statisch. In de systematiek is ingebouwd dat een openbare ruimte altijd een verzameling is van de kwaliteiten A, B, C en ook D. Wanneer gekozen wordt voor een niveau, bijv. C, dan is het toegestaan dat maximaal 10% van het areaal van dat product, in een lagere kwaliteit D mag zijn. Belangrijk hierbij te weten is dat onderhoudskwaliteitsniveau C betekent dat er binnen 2 jaar groot onderhoud noodzakelijk is en bij onderhoudsniveau D er sprake is van noodzakelijk groot onderhoud (per direct) en/of vervanging van dat onderdeel.

Ontwikkelingen IBOR

In de periode 2008 – 2010 is er in veel gemeenten bespaard op de kosten voor de openbare ruimte en is gekozen voor een beheerkwaliteit op C-niveau. De knelpunten die nu bij de producten met onderhoudsniveau C (wegen en groen) zichtbaar worden, worden ook landelijk (h)erkend. Inmiddels is er door een aantal instanties opgeroepen om niveau C, in ieder geval voor het onderhoud wegen, kritisch te bezien en te heroverwegen.

Gewerkt wordt aan een spoedige oplevering van de evaluatie. De resultaten van het onderzoek worden uiterlijk januari 2015 opgeleverd.

2. Noodzakelijk onderhoud bomen 2014

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht voor adequaat beheer van de bomen in het openbaar gebied. De zorgplicht houdt o.a. in dat bomen geen onveilige situaties voor gebruikers van de openbare ruimte mogen veroorzaken, zoals omvallende bomen en afbrekende (grote) takken.

Zoals hiervoor aangegeven bij de IBOR-systematiek, hebben wij de afgelopen jaren geïnvesteerd in het inzichtelijk maken van de omvang en de staat van het te beheren areaal. Daarbij is prioriteit gegeven aan achtereenvolgens wegen, water, beschoeiingen, bruggen etc. Vanwege deze prioriteitstelling hebben wij pas eind 2013 de opdracht gegeven tot een volledige inventarisatie en inspectie van het bomenareaal. In de afgelopen jaren is steeds een deel van de bomen geïnspecteerd en/of onderhouden, passend binnen de beschikbare middelen. Hiermee ontbrak echter een totaaloverzicht van staat en areaal en is wel een snoeiachterstand opgebouwd.

Eind 2013 is de opdracht gegeven om alle bomen in de openbare ruimte (m.u.v. de bomen in bosplantsoen) te inventariseren en inspecteren. Hiervoor waren twee redenen te weten;

1. Wettelijke verplichting inspectie (waarbij gekozen is voor een gecertificeerde externe partij);
2. Inzicht krijgen in de staat en omvang van het areaal t.b.v. planmatig beheer en onderhoud.

Tijdens de inspectie zijn de bomen geïnventariseerd en geïnspecteerd. In de afgelopen weken is de volledige informatie beschikbaar gekomen en is de volle omvang van de staat van het boomareaal duidelijk geworden. De situatie is ernstiger dan verwacht. Het doel van deze raadsinformatiebrief is driedelig:

1. Informeren over de staat van het boomareaal;
2. Informeren over de te verrichten noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden / de omvang van de op korte termijn te kappen bomen;
3. Inzicht te geven in de gevolgen van de noodzakelijke werkzaamheden voor de begroting (overschrijding) en de relatie met de bestuursrapportage 2014.

VTA inspectie

De bomen zijn allemaal geïnspecteerd volgens de VTA (Visual Tree Assessment). Hierin worden alle gebreken aan de bomen, die met het oog zichtbaar zijn, geïnventariseerd. De gebreken betreffen; geheel dood, dood hout groter dan een polsdikte (uitbreken), laaghangende takken (schade of letsel door aanrijden), plakoksels (uitbreken), slechte verankering (uitbreken of omvallen), dubbele toppen (uitbreken) en te zware armen (takken) (uitbreken), rot in de kroon (uitbreken of sterven) en rot in de stam (afbreken of sterven).

Wanneer deze gebreken zich voordoen vormen ze een risico voor de veiligheid. Zeker wanneer het bomen betreft langs wegen, fiets- en voetpaden of op openbare plekken waar veel gebruikers zijn.

Als bomen een gevaar vormen voor de omgeving en deze bekend is bij de eigenaar, dan heeft de eigenaar de wettelijke zorgplicht dit veiligheidsrisico op te heffen. Naast gebreken die voor de veiligheid belangrijk zijn is in de VTA gekeken naar de staat van onderhoud. De 'gewone' staat van onderhoud betreft onderhoud, waarbij geen gevaar bestaat voor de omgeving en is niet in deze notitie meegenomen.

In 2015 worden de bomen in het bosplantsoen nog geïnspecteerd. Dit betreft circa 7.000 bomen. Deze zijn niet in de huidige inspectie meegenomen (beschikbare financiële middelen). De reden dat wij hebben gekozen voor deze aanpak ligt in het feit dat deze bomen voor het grootste deel niet direct aan wegen, fiets- en voetpaden staan. Daarmee vormen ze een minder groot risico voor de veiligheid.

Bomen met gebreken in de gemeente Woerden

Nader onderzoek

Naast zichtbare gebreken kunnen bomen ook onzichtbare gebreken hebben. Een aantal van de eerder genoemde zichtbare gebreken kunnen hiervoor een aanwijzing zijn. Bijvoorbeeld zwammen kunnen een indicatie zijn dat een boom van binnen aan het rotten is en daardoor zonder aanleiding kan breken of omvallen. Het is daarom zaak dat bomen met gebreken die een indicatie geven voor een mogelijk groter inwendig probleem nader worden onderzocht. Nader onderzoek moet binnen 3 maanden na de VTA inspectie zijn verricht. Deze nadere inspectie wordt altijd door een andere partij gedaan dan de partij die de

VTA heeft uitgevoerd (voorkomen dat de slager zijn eigen vlees keurt). In totaal worden er voor 1 december 2014 nog 115 bomen nader onderzocht. Hiertoe is inmiddels opdracht gegeven.

Resultaat en noodzakelijk onderhoud 2014

Zoals eerder aangegeven is de onderhoudstoestand van de bomen niet goed en is het bomenbudget ontoereikend om al het noodzakelijke onderhoud uit te voeren. Ter bevestiging is uit de VTA inspectie naar voren gekomen dat van de 29.456 bomen ruim 5.600 bomen (zie ook bijlagen) met gebreken zijn aangetroffen die volgens de zorgplicht, binnen 3 maanden na constatering, onderhouden moeten worden. De verdeling van de ingrepen, met verwachte kosten (prijspeil 2014) vindt u in onderstaande tabel.

Gebrek/maatregel	Aantal bomen	% van het areaal	Uitvoering
Kappen (dood/rot/ziek)	445	1,5	Q4 2014
Nader onderzoek	115	0,4	Q4 2014
Gerichte snoei probleemtakken	5.083	17,3	Q4 2014
Verankering	8		Q4 2014
<i>Totaal aantal bomen</i>	<i>5.651</i>		
<i>Tot. kosten onderh. (excl. vervanging)</i>			<i>€ 419.500</i>

Dat er nu zoveel risicovolle gebreken zijn geconstateerd is met name te wijten aan veranderingen in de groeiomstandigheden en de onderhoudsstaat van de bomen.

Voor wat betreft de groeiomstandigheden: we zien steeds meer ziekten en plagen verschijnen, is er sprake van veranderingen in neerslag- en temperatuurpatronen en zien we dat (bestaande) groeiplaatsen van bomen steeds vaker onder druk komen te staan door werkzaamheden aan de omliggende openbare ruimte en dat de druk en trillingen, veroorzaakt door zwaar verkeer, een negatieve invloed hebben op de bomen. De vatbaarheid van bomen voor veranderende groeiomstandigheden is afhankelijk van de diversiteit, veerkracht en vitaliteit van bomen. De veerkracht en vitaliteit van ons bomenbestand is niet voldoende. Gevolg is een groeiende onderhoudsbehoefte waarvoor een te beperkt budget beschikbaar is. Dit leidt weer tot een onderhoudsachterstand die verder zal toenemen omdat steeds meer noodzakelijke ingrepen plaatsvinden ten koste van de middelen beschikbaar voor het reguliere onderhoud. Deze ontwikkeling is niet alleen in de gemeente Woerden gaande en is een groeiend probleem in veel verstedelijkte gebieden. Daarnaast is er gedurende een aantal jaren, mede als gevolg van de bezuinigingen, sprake geweest van een minder planmatige aanpak van het onderhoud (alleen aanpak van de zorgbomen).

Conclusie is dat de bomen het steeds moeilijker hebben. Dat ze het moeilijker hebben zien we terug in de conditie van de bomen en daarmee ook de groeiende behoefte aan (noodzakelijk) onderhoud.

Het benodigde bomenbeheer wordt uitgewerkt in het groenbeheerplan. Dit plan komt in het 1e kwartaal van 2015 gereed.

Financiële consequentie(s)

Het hierboven aangegeven noodzakelijk onderhoud (wettelijke zorgplicht) is niet uit te stellen. De kosten voor het onderhoud drukken daarmee op het IBOR bomenbudget 2014. Wij verwachten hier een overschrijding van ca. € 250.000,-.

Het principe is dat te kappen bomen 1 op 1 vervangen moeten worden, onder de voorwaarde dat dit duurzaam mogelijk is en dat bij de herplant niet altijd dezelfde boomsoort hoeft te worden terug geplant. Op dit moment hebben wij nog niet in beeld hoeveel van de 445 te kappen bomen daadwerkelijk duurzaam kunnen worden herplant. Uitgaande van herplant van 445 bomen kunnen wij wel aangeven dat de kosten hiervoor circa € 455.000 zullen bedragen. Met herplant zal de totale overschrijding op het budget 2014 daarmee oplopen tot ca. € 700.000,-. Deze overschrijding is in de bestuursrapportage opgenomen.

Vervolg:

De beide onderwerpen evaluatie IBOR en het onderhoud aan de bomen zijn opgenomen in de bestuursrapportage 2014. Deze is geagendeerd voor de raadsvergadering van 25 september 2014. Met

deze aanvullende informatie kan uw raad een debat voeren over beide onderwerpen. In het bijzonder willen wij graag het gevoel van de raad polsen over het al dan niet loslaten van de één op één herplantverplichting en over de eventuele mogelijkheden om de herplantverplichting anders in te vullen. Indien door de raad gewenst komen wij voor het einde van dit jaar met nader voorstel over dit laatste punt.

Communicatie

Het kappen van 445 bomen en de wijze waarop wordt omgegaan met herplant zal een behoorlijke impact hebben op de beleving bij inwoners en belangenverenigingen. De gemeente zet social media, gemeentelijke website, infopagina en themapagina in de Woerdense Courant in om aan onze inwoners uit te leggen waarom zij 445 bomen laat kappen en herplanten. De inwoners in de straten waar bomen gekapt worden zullen, zoals altijd, een aantal dagen voor het kappen een brief ontvangen.

Uitvoering

Vanaf 1 oktober start onze aannemer met het kappen en herplanten van bomen (uiteraard onder voorbehoud van de besluitvorming van de raad op 25 september 2014). De snoeiwerkzaamheden zijn al begonnen.

Bijlagen:

1. Kaartbeeld verdeling bomen met noodzakelijke ingrepen.

De secretarises

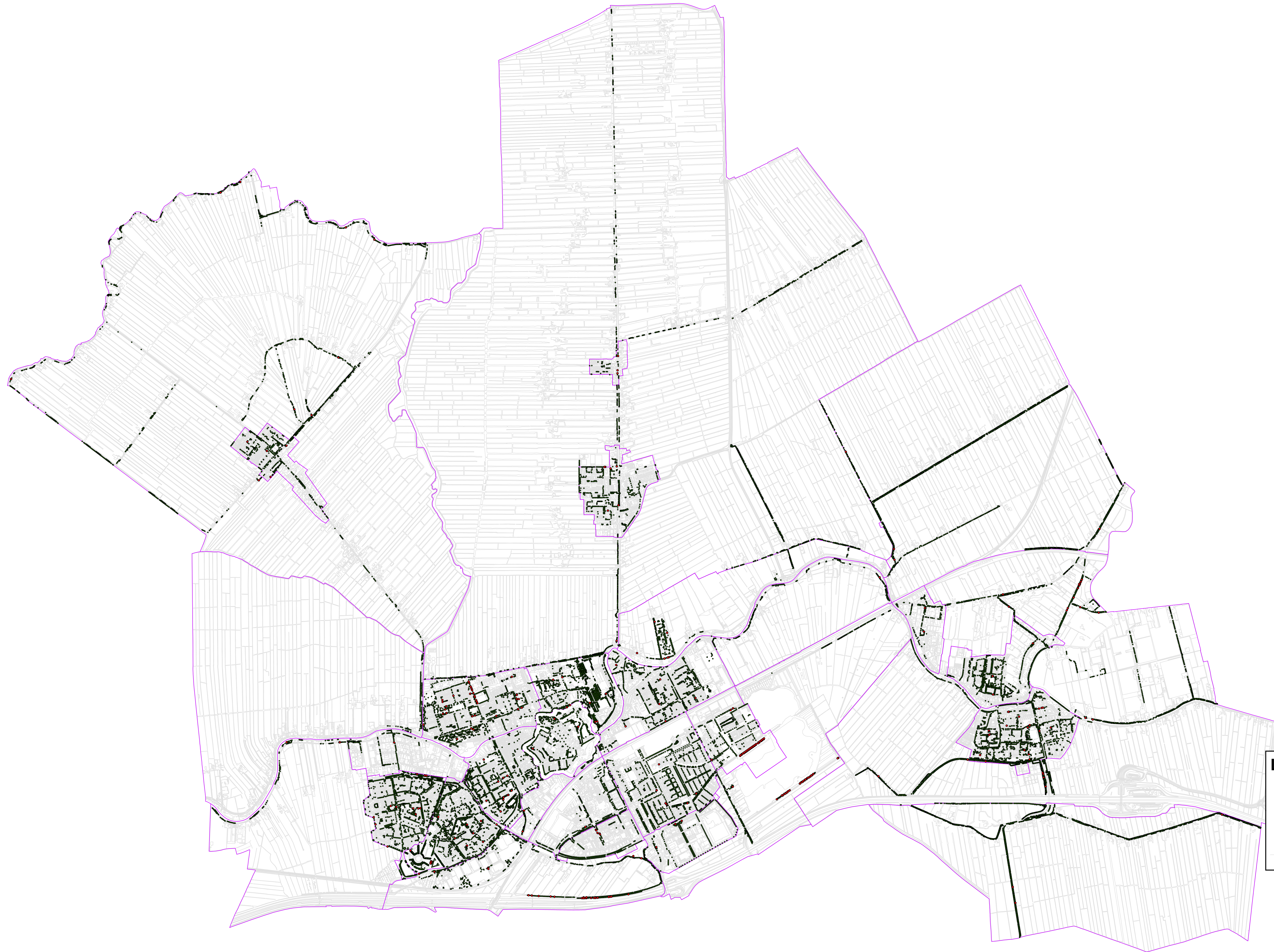

dr. G.W. Goedmakers CMC

De burgemeester

V.J.H. Molkenboer

Legenda

- bomen_verwijderen_niet_knotfruit
- bomen
- GBKN

N
Datum: 11-09-14
Tijdstip: 11:04:00

gemeente
WOERDEN

1:15.000

0 250 500 1.000 Meter